

Statsminister Nordlis foredrag ved landsmøte i
Norsk Nærings- og Nytelsesmiddelarbeiderforbund
27. april 1977.

POLITISK SITUASJON

I de siste hektiske døgnene er samfunnet vårt blitt rystet av den alvorlige produksjonsulykken som skjedde på Ekofiskfeltet i Nordsjøen.

Regjeringen har i sitt arbeid med denne alvorlige saken lagt tre klare forutsetninger til grunn.

- 2 -

For det første måtte ingen anstrengelser bli spart for å begrense omfanget og skadevirkningen av den ulykke som var inntrått.

For det andre måtte et omfattende apparat snarest mulig settes igang for å bringe full klarhet i hva som årsaken til at denne ulykken skjedde.

For det tredje må en slik klargjøring av årsak og erfaringer en nå har høstet så raskt som mulig legges til grunn for en vurdering av de konsekvenser denne ulykken vil måtte få.

Midt i en vanskelig og presset situasjon må det uttrykkes glede og tilfredshet over at ingen menneskeliv gikk tapt.

Så langt og med de opplysninger jeg sitter inne med

bør en også kunne konstatere at den beredskap som var organisert og lagt til rette på en tilfredsstillende måte har trådt i funksjon.

For alle som har hatt en rimelig mulighet til å sette seg inn i situasjonen omkring vår oljeproduksjon har det vært klart at vår nåværende beredskap til å bekjempe oljesøl av den dimensjon vi her står overfor på det tekniske plan ikke var god nok.

Det var denne erkjennelse som lå til grunn når Regjeringen med Stortingets tilslutning har satt igang og var midt inne i en forsterkning av dette beredskap og en utvikling av nytt og bedre utstyr for vern mot oljeskader.

Denne ulykken har på en brutal måte understreket nødvendigheten av at dette arbeidet fortsetter med full kraft.

De erfaringer en høster gjennom den operasjon som nå

er i gang må hurtigst mulig samles inn og nyttes som et grunnlag for en inngående vurdering av vårt videre arbeid med verne- og beredskapssiden mot hendelser av den type som vi nå har stått overfor.

Men som det er understreket er dette verneutstyret mot oljelekkasjer bare en andre forsvarslinje mot trusler av denne typen.

Det er betydelig mer viktig å få klarlagt om sikrings tiltakene på produksjonsplattformene er tilfredsstillende i forhold til den meget risikofylte produksjon og virksomhet som bedrives ute i Nordsjøen.

Dette er bakgrunnen for at Regjeringen omgående fant det nødvendig å få gjennomført en inngående granskning

av hendelsesforløp og årsakssammenhenger i den ulykken som skjedde.

Etter de opplysninger jeg har fått har politiet satt inn sin granskning av dette.

Videre blir opplysninger samlet inn av de organer som har ansvar for å kontrollere sikkerheten på oljefeltet.

I tillegg til dette har Regjeringen funnet det nødvendig å nedsette en egen frittstående granskningskommisjon som med støtte av tilgjengelig ekspertise i inn og utland skal ha som oppgave å gå gjennom og klarlegge hva som her har skjedd.

Det er Regjeringens klare ønske at materialet fra granskingen av denne ulykken blir lagt frem så raskt som overhodet mulig.

Først når også dette materialet foreligger er det mulig å trekke de sikre konklusjoner når det gjelder konsekvenser av det som her har skjedd.

Oljevirkksomheten ute i Nordsjøen har hele tiden vært en gigantisk pionervirkksomhet.

På vesentlige felter vil den fortsatt være det.

Alle som har hatt muligheter for å vurdere det må ha vært oppmerksom på at vi her har drevet og driver en omfattende virksomhet på kanten av hva vår teknologi og viten gjør mulig.

Dè som har en rimelig mulighet til å kalle seg eksperter på dette området har betegnet mulighetene for ulykker av den type som nå er inntruffet som svært små.

Men denne lille muligheten for uhell har altså da slått ned hos oss.

Dette faktum i seg selv er mer enn tilstrekkelig til at alle sider av vår oljepolitikk må inngående og raskest mulig bli vurdert på grunnlag av det erfaringsmaterialet vi nå har kjøpt så dyrt.

Oljevirkksomheten i Nordsjøen har kommet for å bli.

Den ligger der fortsatt som en gigantisk utfordring til det beste i skapende teknologi og vitenskap.

Men ingen argumenter av økonomisk eller teknologisk karakter kan stå i veien for at vern om sikkerheten for de mennesker som arbeider der ute og for de betydelige miljøverdier som ligger i havet blir det første budet i vår oljepolitikk.

Etter at Regjeringen tirsdag la fram forslag for Stortinget om de nødvendige bevilgninger og andre vedtak i forbindelse med årets inntektsoppgjør, gjenstår bare siste runde av dette oppgjøret. Det er Stortingets behandling.

Årets oppgjør er en videreføring av det 2-årige oppgjør som fant sted i fjor, og hvor det var forutsatt at det i 1977 skulle foretas den nødvendige tilpasning for avtalenes annet år.

For lønnstakerne bygger oppgjøret på den generelle forutsetning at den økonomiske utvikling gjør det mulig med en gjennomsnittlig øking i den reelle kjøpekraft på $2 \frac{1}{2}$ %. Dette er ubetydelig lavere enn den øking som var forutsatt for første avtaleår. I sammenlikning med den økonomiske utvikling i de fleste andre europeiske land er

en øking på $2 \frac{1}{2}$ % høy.

Også i år ble oppgjøret gjennomført som et kombinert oppgjør hvor en del av den reelle inntektsøking skjer gjennom justeringer av skatter og subsidier.

På denne måten tas det sikte på å oppnå det tilsvarende som vi oppnådde i fjor, nemlig å gjennomføre en øking i de reelle inntekter på en slik måte at prisstigningen blir mindre enn om oppgjøret hadde vært gjennomført uten denne planlagte medvirkning fra statens side.

Prisutviklingen er fortsatt bekymringsfull i Norge. Ved den øking som fant sted i noen år fram til 1976 fant det sted en sterkere øking i priser og kostnader i Norge enn i land vi konkurrerer med. Derved tapte norsk næringsliv

noe av sin konkurransedyktighet med utlandet.

I store deler av vår industri vil mulighetene for å holde oppe produksjon og sysselsetting stå og falle med at bedriftene er konkurransedyktige i dagens harde økonomiske konkurranse bedrifter og land imellom. Derfor har det vært av så stor viktighet å få et inntektsoppgjør hvor man også kunne bygge inn en mulighet til å dempe prisstigningen i forhold til hva vi ville hatt uten en slik oppgjørsform.

Alt i alt var det fra Regjeringens side 5 siktemål for årets inntektsoppgjør.

For det første å trygge arbeidsplassene, for det andre å dempe prisstigningen og kostnadsøkningen, for det tredje å bedre konkurranseevnen i forhold til utlandet, for det fjerde å sikre en rimelig øking i de reelle inntektene

og for det femte å redusere skattene.

Med de tiltak som nå foreslås fra statens side, og med de avtaler som er inngått regnes det med en vekst i de nominelle lønninger inklusive lønnsglidning på gjennomsnittlig 8 - 8,5 %. Dette tilsvarer omtrent den prisstigningen som det regnes med. Ved de justeringer som finner sted i skatter og subsidier, ligger forholdene til rette for å oppnå den forutsatte øking i kjøpekraften på gjennomsnittlig 2,5 %.

Den utvikling vi venter å få i priser, lønninger og kostnader i år innebærer at vi ikke lenger taper terreng i forhold til våre konkurrenter. Det ser ut til at vi får en lønns- og kostnadsøking i Norge som ikke er høyere enn i våre viktigste samhandelsland.

To grupper i folket vil få sine inntekter økt mer enn lønnstakerne. Det gjelder for det første de trygdede med minstepensjon hvor det i 1977 vil finne sted en vekst i deres reelle inntekt på mellom 6 % og 7 %.

Den andre gruppen gjelder jordbrukerne. For jordbrukerne ble oppgjøret fra statens side forutsatt som en videreføring av den opptrapping av jordbrukernes inntekter som Stortinget gjorde vedtak om i desember 1975.

Konsekvensen av dette stortingsvedtaket er en betydelig opptrapping av jordbrukernes inntekter over en 6-årsperiode. Ved denne øking av jordbruksinntektene var det en klar forutsetning om inntektsfordelingen innen næringen. I og med at målet med opptrappingen av jordbruksinntektene er å komme opp på det antatte inntektsnivå for industriar-

beidere, innebærer dette at de jordbrukere som har en høyere inntekt ikke skal ha noen tilsvarende opptrappét reell inntekt. For disse brukere er det tale om en øking som holder deres realinntekt oppe.

Jordbruksforhandlingene var den eneste del av årets oppgjør hvor det ble brudd i forhandlingene. Årsaken til bruddet er ikke den økonomiske ramme for oppgjøret, men inntektsfordelingen innen jordbruket. I samsvar med de bestemmelser som ble fastsatt under jordbruksforhandlingene i 1976 ble partene enige om en ramme for jordbruksoppgjøret på 1.200 millioner kroner.

Fra Regjeringens side har en ved årets jordbruksoppgjøret hatt som mål å videreføre og forsterke den inntektsprofil

som partene ble enige om i fjor, nemlig at inntektene i jordbruket skal ligge på linje med industriarbeiderne.

I årets jordbruksoppgjør er det et opptrappingstillegg på 450 millioner kroner, og dette beløpet skal i samsvar med Stortingets forutsetninger i helhet gå til produksjoner og distrikter som har et inntektsnivå som er lavere enn det industriarbeiderne har.

For de grupper i jordbruket som allerede har inntektsnivå på linje med eller høyere enn industriarbeiderne, tar årets oppgjør sikte på å gi tillegg som gjør at de følger med i den generelle inntektsutvikling. Dette er også et ledd i det langsiktige arbeidet Regjeringen har lagt opp til i landbrukspolitikken med sikte på å øke jordbruksproduksjonen i alle deler av landet, men størst vekt på å utvikle jord-

bruket og styrke inntektene på de små bruk og i distriktene.

Arsaken til bruddet er altså ikke inntektsrammen, men inntektsprofilen.

Med utgangspunkt i modellbruk utarbeidet av Norges Landbruksøkonomiske institutt, vil fordelingen av inntektsrammen på priser og tiltak, etter Regjeringens forslag føre til at melkeproduksjonsbruk på Østlandets flatbygder og på Jæren vil få en økning i inntektene på mellom 4.000 og 5.000 kroner pr. årsverk, et melkeproduksjonsbruk i Nord-Norge en økning på om lag 6.000 kroner pr. årsverk, og et bruk på Vestlandet som driver med melk og sau vil også få en økning på 6.000 kroner pr. årsverk.

Når det gjelder kornproduksjonsbrukerne, ble det under

forhandlingene gjort klart fra Regjeringen at en kunne godta en økning i kornprisen på 13 øre pr. kg, under forutsetning av at landbruksorganisasjonene kunne enes om dette.

En slik øking i kornprisen vil gi en inntektsøking på anslagsvis 7.000 kroner pr. årsverk på et korproduksjonsbruk på Østlandet. Jordbrukets forhandlere på sin side krevde en øking i kornprisen på 16 øre pr. kg, som vil gi en inntektsøking på anslagsvis 11.000 kroner pr. årsverk.

Det var på dette punkt forhandlingene strandet.

Når Regjeringen måtte sette en grense for hvor høyt en kunne gå i kornprisen, skyldes ikke det først og fremst den andel av inntektsrammen som ville nyttes til korn. Hovedårsaken er den inntektspolitiske side. Et grunnleggende prinsipp for inntektsopptrappingen i jordbruket er som nevnt

at det er de små bruk og distriktene som skal få de største tillegg.

Når fjorårets store inntektsoppgjør i jordbruket med en betydelig opptrapping av jordbrukets inntekter i de nærmeste år, er blitt akseptert av de aller fleste i samfunnet, skyldes dette at partene ble enige om en slik inntektsprofil. Jeg vil beklage at det ikke lyktes gjennom forhandlinger å føre videre og forsterke denne profil ved årets jordbruksoppgjør.

Regjeringen kan ikke i et samordnet inntektsoppgjør overse størrelsen av de inntektstillegg ulike grupper får.

For grupper utenfor jordbruket er det også av betydning hva jordbrukerne på de ulike brukstyper, bruks-

størrelser m.v. får.

I et samordnet oppgjør er det en innbyrdes sammenheng mellom alle som er parter i det.

Det prinsippvedtak Stortinget fattet i 1975 må følges opp i de årlige jordbruksoppgjør og de sammenhengende bevilgninger m.v. fra Stortingets side i flere år framover.

Denne opptrappingen forutsetter store løft fra hele samfunnet. I denne fasen er det derfor nødvendig for jordbruket at dets behov og interesser blir alminnelig godtatt og forstått blant folk og grupper utenfor næringen selv.

Regjeringen fremmet tirsdag i ekstraordinært statsråd de forslag for Stortinget som er nødvendige for å gjennomføre årets kombinerte inntektsoppgjør.

Herunder ble det også foreslått bevilgninger og andre

tiltak til jordbruket. Disse forslag bygger på de løsninger som partene var enige om for de andre områder enn kornprisen. For kornprisen foreslo Regjeringen 13 øre pr. kg i øking. Dette vil gi en inntektsøking pr. årsverk for kornprodusentene som står i et rimelig forhold til det som andre brukere får.

Den store inntektsøking til jordbruket som årets oppgjør vil gi, vil skje dels ved økte priser til forbruker, dels vil de bli dekket over statsbudsjettet. For melk vil det ikke bli noen øking i prisene til forbruker. Hele tillegget til produsentene blir dekket over statsbudsjettet.

Alt i alt vil årets jordbruksoppgjør føre til en øking i konsumprisindeksen på rundt 1 %.

Regjeringen har nettopp lagt fram sitt langtidsprogram som dekker de viktigste områdene av den samlede politikk for perioden 1978-81. I langtidsprogrammet kan man finne en del enkeltsaker som vil bli lagt fram eller gjennomført i planperioden. Men betydningen av langtidsprogrammet ligger ikke i at det skal være en katalog over mer eller mindre lokkende enkeltsaker.

Verdien av programmet ligger først og fremst i at man her får en samlet framstilling av hovedtrekkene i den politikk Regjeringen står for. Videre vil man i et slikt program som omfatter en såpass lang periode som 4 år også kunne markere den omlegging eller endring av politikken på viktige områder som det er aktuelt å innlede. Et samfunn

står aldri stille, det er alltid under utvikling. Derfor må politikken til enhver tid også justeres og omstilles til de nye forhold.

Langtidsprogrammet legges fram på et tidspunkt hvor vi ennå ikke har arbeidet oss helt gjennom det økonomiske tilbakeslag som har belastet verden i de siste par år.

Alle eksperter synes å være enige om at vi er forbi bunnpunktet i tilbakeslaget. Det passerte vi sannsynligvis for omtrent 1 år siden. Men oppgangen har vært skiftende, nølende og usikker i den tiden som siden er gått.

Den norske økonomien har greid seg gjennom disse vanskelige tidene bedre enn de fleste andre land. Ved en dristig, omfattende og aktiv motkonjunkturpolitikk har

det lykkes å holde sysselsettingen godt oppe. Motkonjunkturpolitikken har vært godt støttet av at Norges økonomi har en god internasjonal tillit, slik at det ikke har bydd på uoverstigelige problemer å finansiere de underskudd i betalingsbalansen som har vært nødvendige.

Likevel, store deler av vårt eget arbeidsliv har i det siste året merket den internasjonale krisen. Den har særlig rammet de virksomheter som arbeider for eksport, eller de som er i konkurranse med utlandet på vårt eget hjemmemarked. Treforedlingsindustrien og skipsbyggeriene er blant de industrigrener som har vært sterkest rammet, med permitteringer og redusert sysselsetting.

De såkalte skjermede næringer har sluppet lettere fra det. Det gjelder i første rekke næringer som jord-

bruket og store deler av den industri som arbeider for hjemmemarkedet og som ikke har stor konkurranse fra utlandet.

En betydelig del av nærings- og nytelsesmiddelindustrien hører med blant disse skjermede virksomheter.

Selv om de økonomiske tegn fortsatt peker oppover, kan vi neppe vente noen generell og sterk økonomisk oppgang verken i år eller neste år. Det ser ut til at vi har fått en ny konjunkturtype, der økingen i sysselsetting og produksjon er langt svakere og mer skiftende enn vi tidligere har vært vant til. Dertil har vi en prisstigning som er mye større enn vi har hatt tidligere i etterkrigsperioden.

I de vest-europeiske industriland er det ennå rundt 5 millioner arbeidsløse. Vi kan vanskelig regne med at dette tallet vil gå særlig ned i løpet av året. Slik

utsiktene nå vurderes vil vi få en langsom nedgang i arbeidsløsheten fram til 1980, men selv da vil det i de vest-europeiske industriland fremdeles være millioner mennesker uten arbeid.

Når jeg så sterkt betoner disse mer kortsiktige konjunkturtrekk i forbindelse med omtalen av langtidsprogrammet for årene fram til 1981, er det fordi den økonomiske politikk i Norge må fastlegges i lys av den generelle internasjonale utvikling. Det er et problem for oss i årene framover, at den alminnelige økonomiske aktiviteten fortsatt ser ut til å bli forholdsvis svak.

Dette vil trolig innebære at vi også i årene framover tidvis vil møte problemer med avsetningsvansker og fare for permitteringer og ledighet i deler av vårt arbeidsliv.

Vi hadde gjennom etterkrigstiden nesten vendt oss til at full sysselsetting var oppnådd en gang for alle. Nå erfarer vi at vi i årene framover vil måtte regne med å føre en selektiv og påpasselig politikk for å kunne sikre de norske arbeidsplassene.

Derfor er det i langtidsprogrammet betonet sterkt at det viktigste mål i den økonomiske politikken i årene framover er å holde hjulene i gang, og sikre arbeid for alle.

Arbeiderpartiet har en lang og sikker tradisjon i å holde den fulle sysselsetting som det første bud i den økonomiske politikk. Derfor faller det naturlig inn i Regjeringens politikk at kreftene først og fremst vil bli satt inn mot dette problemet.

Et annet hovedtrekk i langtidsprogrammet er at det ikke på samme måte som tidligere framlagte langtidsprogram retter seg så mye mot den økonomiske vekst. Programmet retter seg mer mot de problemer som vi finner som sidevirkninger av den alminnelige framgang i økonomi og velferd. Det moderne norske velferdssamfunnet byr folk økonomisk og sosial trygghet i et omfang som man i tidligere tider ikke kunne forestille seg. Selv om vi i hovedsak har løst de samfunnsmessige problemer som knyttet seg til økonomisk og sosial nød, gjenstår det likevel ennå mindre delproblemer for bestemte grupper. Selv om det er små grupper mennesker som berøres av dette, er problemene like følbare for dem det gjelder.

Dette er første gang at et langtidsprogram konsentrerer så mye om forsvarlig forvaltning av naturressurser og miljø som tilfellet nå er. Hertil kommer det nye opplegget for et bedre og sunnere arbeidsmiljø.

Det er Regjeringens mål gjennom den politikk som langtidsprogrammet legger opp til å gjøre et godt samfunn bedre, eller for å si det i langtidsprogrammets ord: å arbeide for et kvalitativt bedre samfunn.

På de viktigste hovedområder reflekterer langtidsprogrammet den omlegging av samfunnspolitikken som det nå er behov for å gjennomføre.

Redaksjonen er programmet i tillegg til de vanlige økonomiske hovedproblemstillinger, delt inn i 8 deler som hver

for seg og til sammen belyser denne nye profil i Regjeringens samlede politikk. De 8 felter er:

Arbeid for alle.

Trygghet og gode levekår.

Større solidaritet og likeverd i samfunnet.

Styrking av familie og lokalsamfunn.

Bedre arbeidsmiljø.

Forsvarlig forvaltning av naturressurser og miljø.

Styrking av frihet, demokrati og rettssikkerhet.

Internasjonal solidaritet.

Den gjennomsnittlige materielle levestandard i Norge er etter hvert kommet opp på et internasjonalt toppnivå. Vi behøver ikke skamme oss over å ha greid dette. Alt i alt har naturforhold og vanskelig tilgjengelige naturressurser skapt større vansker for en materiell velstansutvikling i

Norge enn i de fleste andre europeiske landene. Vi kan derfor med god rett si at det er ved mange slektledds skapende innsats at vi i dag er kommet dit vi er.

Selv om det gjenstår uløste sosiale problemer, særlig knyttet til bestemte grupper i folket, er det ikke lengre det samme behov for en sterk gjennomsnittlig øking i inntekt og materiell standard som i tidligere tider.

Stortinget fattet i 1975 et vidtrekkende vedtak om opptrapping av jordbrukernes inntekter. Dette forutsetter i flere år framover en betydelig omfordeling fra resten av samfunnet til jordbrukerne. Jeg vil senere komme tilbake til noen av de problemer som oppstod i forbindelse med fastlegging av jordbruksinntektene for dette året.

En annen stor gruppe hvor Regjeringen og Arbeiderpartiet i prinsippet har tatt en avgjørelse om en betydelig vekst i økonomisk standard er pensjonistene. Dette er en så stor gruppe at også her vil en omfordeling til fordel for dem måtte bæres som en følbar ytelse fra resten av samfunnet.

Av disse grunner vil den årlige vekst i den reelle kjøpekraft for lønnstakerne måtte bli lavere enn den har vært i deler av etterkrigstiden. Det regnes med en årlig vekst på $1\frac{1}{2}$ - 2 % pr. år.

Veksten i vår samlede økonomi vil bli betydelig større. Foruten at jordbrukerne og pensjonistene vil få en merkbart større øking, vil det også måtte sørges for at større ressurser settes inn i deler av fellesforbruket, bl.a.

i helsevesen og utdanning. Videre vil det kreves en meget stor innsats, for hele 4-års perioden anslått til så mye som 7 milliarder kroner, til miljøinvesteringer. Av dette vil nær halvparten gå til forbedringer av arbeidsmiljøet. Dette er investeringer som i stor grad må bæres av bedriftene, men hvor det er nødvendig med offentlig finansieringsordninger for å få det til.

På det offentliges egen hånd faller også større miljøinvesteringer enn i noen tidligere periode. Det settes nå inn store ressurser for å verne viktige deler av våre største vassdrag mot en videre forurensning. Aksjonen mot Mjøsa er den største og den hvor forberedelsene er kommet lengst. Men også for andre større sjøer og hovedvassdrag

er det planer i prosessen om høye offentlige bruk av midler for å stoppe forurensningene.

På andre felter finner vi eksempler på den omlegging av politikken som Regjeringen nå er i ferd med å foreta med større vekt på de ikke-økonomiske, ikke-produksjonsmessige forhold, de forhold som vi ofte kaller de myke verdier. Når det eksempelvis gjelder boligbyggingen vil det fortsatt bli satset på et stort antall nye boliger i perioden. Men samtidig vil en del av de midler som settes inn på boligbyggingen bli brukt til bedre boligstandard, ikke minst for enslige, og til å gjøre bomiljøet til et bedre, triveligere og tryggere sted.

I samferdselspolitikken finner vi den samme omlegging. Vegbudsjettet vil ikke på samme måte som hittil bli dominert

av midler til utbygging av vegnettet utelukkende for bilenes skyld. Det vil i den kommende perioden bli satset mye mer på tiltak som bedrer trafikksikkerheten og som skaper et bedre trafikkmiljø, ikke minst for boligstrøk og andre tettbebyggelser hvor store veger farer gjennom.

Vi har gjort viktige erobringer i retning av bedre trafikksikkerhet i årene som er gått. I forhold til biltrafikkens størrelse er ulykkesrisikoen blitt lavere år for år. Selv om vi ikke tar hensyn til at biltrafikken er blitt større, er også det absolutte antall dødsulykker i trafikken gått nedover i de siste årene. En av de mest effektive måter å bekjempe trafikkulykkene på er å skille biltrafikken fra trafikken av gående, syklende osv.

Ved å bygge egne sykkel- og gangveger, ved en bedre regulering og planlegging av boligområdene slik at de utvikler seg utenom de viktigste trafikkårene, kan vi redde menneskeliv og gjøre boligområdene til rolige, trygge, fredelige strøk hvor bilen ikke er en belastning på miljøet.

"Arbeid for alle" er i første rekke den politikk som trengs for å holde en høy sysselsetting og unngå arbeidsledighet, permitteringer m.v. Men bak målet om arbeid for alle ligger også målet å tilby arbeidsmuligheter for dem som hittil ikke har funnet noen høvelig plass i arbeidslivet. Det gjelder husmødre, det gjelder spørsmålet om å kunne tilby høvelig lett arbeid, ofte deltidsarbeid som delvis alternativ til å leve på trygd. Det vil bli arbeidet med spørsmålet om økt bruk av fleksible arbeidstidsavtaler og

opprettelse av flere arbeidsplasser for deltids- og korttidsarbeid. Dette vil også være til hjelp for foreldre med små barn, når begge ektefellene ønsker å kunne delta i arbeidslivet. Den planlagte store øking i antall barnehageplasser er også et skritt i samme retning.

Det vil også være spørsmål om å myke opp de ofte strenge kompetansekrav som stilles til bestemte jobber eller yrker. Noen ganger står disse kompetansekravene i veien for at folk som ønsker det kan få et arbeid.

Det nye programmet om å bedre arbeidsmiljøet er en av de viktigste politiske saker i vår tid, og en sak som direkte angår titusener av lønnstakere. Dels dreier det seg om å gi et bedre arbeidervern og et bedre fysisk arbeidsmiljø.

Mange av oppgavene er velkjente, men er ennå på langt nær tilfredsstillende løst, eksempelvis problemer i forbindelse med støy, støv, temperatur osv. Men det er også et viktig siktemål med den nye arbeidsmiljøloven å styrke arbeidstakernes innflytelse på sitt eget arbeidsmiljø.

Spesielt valgte tillitsmenn i bedriftene skal delta i å planlegge å gjennomføre tiltak som har betydning for de ansattes arbeidsmiljø. Med støtte fra det offentlige er det satt i gang et opplysningsarbeid hvor også bedriftene og fagbevegelsen er med.

Når det gjelder målet å sikre en forsvarlig forvaltning av naturressurser og miljø er arbeidet med å sikre jord og skogarealene blant de viktigste oppgavene. Jordvernshensyn vil bli brakt inn på en fornuftig, men ikke en

urimelig måte ved den offentlige planlegging for bruk av arealene i bygd og by. Det vil bli laget en landsoversikt over verneverdige områder og forekomster, slik at disse kan sikres for kommende slekter. Planleggingen og utbyggingen av nye tettsteder, boligfelter, hyttebebyggelse m.v. vil måtte skje på en slik måte at vi disponerer våre arealer på en sann måte at våre etterkommere også har gode muligheter for fri utfoldelse i landet.

Ett av de viktigste ressursprospørsmål som kommer inn i Regjeringens langtidsprogram gjelder energipolitikken. Vi går nå mot slutten av vannkraftperioden i norsk energipolitikk. Om et par år vil Regjeringen legge fram en samlet plan for utbyggingen av de gjenstående vannkraftverk som det vil være aktuelt å bygge ut. Vi vil ha vannkraft nok, selv med en god vernepolitikk, til å dekke vårt elektrisitetsbehov til omkring 1990. Men da er det også slutt.

Vi må derfor i den kommende 4-års perioden måtte ta standpunkt til å planlegge varmekraftverk som kan dekke det behovet som vil oppstå etter 1990. Regjeringen har slått fast at den i denne 4-års perioden verken vil sette i verk utbygging eller planlegging av atomkraftverk til å

dekke dette behovet. Det vil derfor være spørsmål om andre former varmekraftverk, fyrt på annen måte enn ved atomenergi.

Men vi står tilbake med den kjennsgjering at all energiproduksjon vi nå nytter, skader miljøet.

Illustrasjonsmessig kan vi peke på at for å oppveie produksjonen av elektrisitet basert på vannkraft fra et oljefyrt verk med en årsproduksjon på 2 milliarder kilowatt-timer, vil det hvert år gå med nærmere 1/2 million tonn olje. Bort sett fra at olje er en ikke-fornybar ressurs, men at vannkraften stadig fornyer seg selv, må vi også ta med i betraktningen at ved forbrenning av en slik oljemengde skapes det et årlig nedfall på 10.000 - 20.000 tonn svovelsyre og andre uønskede stoffer.

I beslutningene om å bygge ut en del av de vannkraftprosjekter som ennå ikke er regulert eller utbygd, vil det måtte tas betydelig hensyn til at kraftverkutbygging i et vassdrag er en prosess som ikke kan skrus tilbake. Det er for sent etter at et verk er bygd å komme til at man i steden for burde vernet det. Derfor må man være omhyggelig i vurderingen av videre utbygging.

Regjeringen må imidlertid balansere hensynet til å verne verdifulle vassdrag mot realistiske behov for tilgang på elektrisk energi. I mange av våre bedrifter er det behov for større tilgang av elektrisitet for å sikre arbeidsplassene.

Mange av de gjenværende vannkraftkilder eies av kommuner, sammenslutninger av kommuner eller fylker. Når det

i et distrikt er et sterkt ønske^{om} og behov for å bygge ut en vannkraftkilde, både for å gi inntekt til distriktet og for å skape grunnlag for økonomisk virksomhet, reiser det vanskelige prinsippsspørsmål i hvilken grad man fra sentralt politisk hold kan gå mot slike lokale ønskemål.

I arbeidet for vern om naturressurser kommer en ikke unna beslutninger som må bygge på et bredere totalt grunnlag. enn rene lokale avgjørelser i de fleste tilfeller vil gjøre.

Vi har imidlertid en rimelig mulighet for gjennom en nøktern avveining å tilgodese både viktige vernehensyn og reelle utbyggingsinteresser. I denne saken må vi ikke la følelsene alene styre våre handlinger.

Men, for at en rimelig avveining skal være mulig, må det legges opp til måtehold i veksten av vårt elektrisitetsforbruk. Regjeringen vil forsterke og sette i verk nye økonomiseringstiltak for elektrisk energi. Blant de første tiltak som er aktuelle er å modernisere eldre kraftverk, samt å gjøre overføringsnettene mer rasjonelt. I dag blir mye energi borte p.g.a. gammeldagse, urasjonelle kraftverk og dårlig overføringsnett mellom verk og forbruker. Videre vil det gjennom Husbanken og på annen måte bli stimulert til å isolere eldre boliger bedre, slik at man på den måte sparer energi til oppvarming. Etter hvert som nye godt isolerte boliger overtar etter de gamle hus i boligmassen, vil vi få en forsterket effekt av dette.

Rammene for det politiske demokrati i Norge er i hovedsaken bygd ut. Det er fortsatt enkelte spørsmål i forbindelse med det politiske demokrati som er under utvikling og omforming. Jeg tenker f.eks. på spørsmålet om å få bredest mulig medvirkning fra de menige velgere i partier og organisasjoner som deltar i det offentlige styre og stell.

En annen sak gjelder hvordan folk i de enkelte bydeler eller grender kan få en sterkere medvirkning i kommunale styringsorganer.

Men det er først og fremst på det økonomiske område vi nå er inne i en prosess hvor vi bygger ut folkestyret ut fra samme prinsipper som vi tidligere har gjort det i det politiske liv.

Det er Regjeringens siktemål å gjennomføre medbestemmel-
sesrett for de ansatte i alle deler av arbeidslivet. Bedrifts-
demokrati i forsikring og utenriks sjøfart vil bli foreslått
lovfestet i løpet av programperioden. Det vil bli gjennom-
ført medbestemmelsesrett for de ansatte i selskaper med
personlig ansvar, i stiftelser, organisasjoner og i offentlig
virksomhet. Regjeringen vil også ta opp spørsmålet om formen
for demokrati i bedrifter med under 50 ansatte.

Regjeringen vil ta opp til vurdering endringer i
arbeidstvistlovgivningen for å styrke de ansattes og deres
organisasjoners rettigheter.

En viktig side ved økonomisk demokrati er at de
styrende organer i virksomheter av stor samfunnsmessig betydning
blir valgt på et bredere og mer allsidig grunnlag enn

det eierinteressene alene kan representere.

Regjeringen har nylig lagt fram forslag om flere omfattende endringer i forretningsbankloven. Forslaget tar sikte på å gjennomføre en reell demokratisering av forretningsbankene. Det er lagt særlig vekt på å oppnå en bredere sammensetning av de styrende organene i bankene. Regjeringen tar videre sikte på å styrke bankvesenets desentraliserte karakter.

I kommuner der en enkelt eller et fåtall bedrifter er avgjørende for sysselsettingen, foreligger det særskilte behov for samarbeid og kontakt mellom kommune og bedrift. Et offentlig utvalg har utredet hvordan disse spørsmålene best kan løses, bl.a. om kommunen bør ha adgang til å oppnevne representanter til styrene i slike bedrifter. Utredningen er

sendt til høring i kommunene og hos andre interesserte.

Regjeringen vil på dette grunnlaget foreslå ordninger som sikrer kommunene tilstrekkelige informasjons- og påvirkningsmuligheter i forhold til bedrifter med en dominerende stilling på det lokale arbeidsmarkedet.

I de flernasjonale selskapene treffes en rekke av de mest vidtrekkende avgjørelsene i organer der de ansatte ikke er representert. Regjeringen vil bl.a. gjennom behandlingen av konsesjonssøknader søke å legge forholdene bedre til rette for kontakt mellom norske arbeidstakere og den sentrale ledelse av flernasjonale selskaper, og sikre lokalsamfunnet bedre muligheter til å medvirke ved selskaperes disposisjoner.